IX. évf. 19. szám — Budapest, 1932 december 22

Egyen épített város

KÉTHETENKINT MEGJELENŐ EGYHÁZI ÉS POLITIKAI LAP

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ
HÜTTL ÁRMIN
BUDAPEST, I., VERBŐCZY-U. 28

ÉVI ELŐFIZETÉS DÍJA 6 PENGŐ
Beküldendő az 58141. sz. postatakarék-csekkszámlára
KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, DONÁTI-U. 49., II. EM. 15

LAPKIADÓTULAJDONOS:
PETRIK JOLÁN
BUDAPEST, II., DONÁTI-UTCA 49

Európa karácsonya

Ézsaiás próféta 19, 23:

Ama napon út lesz Egyiptomból Assziriába és Assziria megy Egyiptomba, Egyiptom pedig Assziriába és Egyiptom Assziriával az Urat tiszteli.

Afrika szivében, Kamerun belsejében milyen volt az első, a legelső karácsony? Ennek a leirását olvastam egy misszionárius emlékirataiban. Egyszerü szavakkal mondja el a hittéritő, hogy olyan vad vidéken kezdte pályafutását, ahol a kultura még nem hagyott semmiféle lábnyomot maga után, ahol keresztyén misszióról hirt sem hallottak, ahol olyan embereket találtak, akiken az istenkép teljesen el volt mosódva, ezzel szemben a szellemekben való hit, fétisimádás és varázslás elburjánzott a lelkekben.

Közeledetta karácsony, a legelső karácsony.

A misszionárius felesége mértéket vett a néger gyermekekről és ingeket, ágyékkötőket varrt titokban számukra. Szorgalmasan tanulták a karácsonyi énekeket, a nagyobb diákok pedig a karácsonyi történetet. A várakozás kellemes izgalma járta át a kis néger gyermekek szivét. Még sohasem ünnepelték a karácsonyt, nyelvükben nincs kifejezés a karácsony fogalmára. Csak sejtették, hogy valami szép ünnep lesz, azonban a régi emlékképeik között nem tudták semmihez sem hasonlitani a megsejtett, de meg nem élt karácsonyt.

Végre eljött a nagy nap. Néhány néger diák azt a feladatot kapta, hogy hozzon pálmaágakat. Ezzel ékesitették az imatermet. Valóban olyanná lett, mint a pálmaliget. A néger növendékek — ki-ki a saját falujában — tulcsordult szivvel meséltek a közelgő »nagy nap«-ról. Egész lázba hozták a körülfekvő néger falvak lakosságát. A szent estén 5 óra körül dobpergés zaja hallatszik. Jön három törzsfőnök nagy kisérettel és hangos tamtammal masiroznak föl a misszió dombjára. Egyszerre csak a másik irányból is megperdül a dob, szól a trombita és a kürt. Férfiak, asszonyok, gyermekek hosszu sora lesz látható, élükön a főnökkel biborszinü ünnepi ruhában, a fején fehér turbánnal. Majd ismét délről és nyugatról jönnek ujabb csapatok, a ngom, a ngű és a gori törzsek népei jönnek főnökeikkel együtt.

Hat órakor elkezdődött az ünnepély. Azt hittük, hogy most már simán fog lefolyni az ünnepi programm, de alig énekeltük el az első éneket, kivülről ujabb hangzavar, lódobogás üti meg a fülünket. A ntem és a ngonkong törzsek főnökei jöttek lóháton, parádés kisérettel. Ezeknek is helyet adtunk, mert 3—4 órás távolságról jöttek.

Most következett a legnagyobb nehézség, amire nem is számitottunk. A megjelent főnökök különféle törzsekből valók voltak. Több törzs már ősidőtől fogva ellensége a másiknak, lappangó hadiállapot van köztük. És most itt állottak egymással szemben az imateremben. Kritikus pillanat. Mi fog történni? Uram, most mutasd meg a te hatalmadat! És csodák csodája: a férfiak arcáról eltünt az ellenséges vonás. Isten lelke keritette hatalmába a sziveket. Egy pár megnyugtató szó és az »ellenségek« szépen leültek egysorba, szorosan egymás mellé a helyszüke miatt. Csodálkodó szemekkel meredtek bele a karácsonyi gyertyák fényébe és hallgatták a friss, boldog karácsonyi

---

MEGHIVÓ A *Budai Luther-Szövetség* január hó 5-én d. u. 6 órakor az I., Pálya-u. 3. sz. alatt levő *Hoffmann »Öreg diófa«* vendéglő hangversenytermében kulturestét rendez, melyen közremüködnek: a Melles-vonósnégyes, Kéthelyiné Wakots Margit operaénekesnő, Sárkány Sándor, a koronázótemplom h. karnagya és mások. Belépődij nincs. A szövetség tagjait, lapunk olvasóit és az egyházközség tagjait erre az estre szeretettel meghivja az ELNÖKSÉG

énekeket. Szemünk láttára hatott a karácsonyi üzenet ereje: békesség a földön.

Félbeszakitom az afrikai legelső karácsony továbbmondását... Itt meg kell állanunk.

Csoda történt. Nem rohantak egymásra, nem keletkezett véres verekedés, a sok-sok ellenség elgondolkozva, meghatva hallgatta — először életében — az Ur Jézus Krisztus történetét. A Krisztus bölcsője körül lesimult a harcos arcokról a gyülölet vadsága, elfelejtették, hogy egymásnak ősidőtől fogva halálos ellenségei és »lakozik a farkas a báránnyal és a párduc a kecskefiuval fekszik, a borju és az oroszlánkölyök és a kövér barom együtt lesznek és *egy kis gyermek őrzi azokat*«. (Ézsaiás 11, 6.)

A kis Jézus őrizte Afrika szivében a fekete nyájat... A karácsonyi történet hallgatása alatt elfelejtették, hogy ellenségek és érző emberek lettek.

Afrika karácsonya megszégyenit bennünket. Mert szebb, mint Európa karácsonya. Nem lágyulnak itt el az arcok, nem könnyeznek itt bele a karácsonyi törétnetbe, nem ülnek le szorosan egymás mellé egysorba. A szivek vadsága és gyülölete tovább dühöng a Krisztus bölcsője felett... Hiába zokog az ének: »Csendes éj, szentséges éj«, hiába dönget az evangéliom kaput és falat: »Békesség a földön és az emberekhez jóakarat», állig fegyverzett népek néznek egymással farkasszemet és a beteg Európának nincsen karácsonya. Az ünnepnapok elmultával öntik tovább az ágyukat, gyártják tovább a gázokat... A Krisztus evangéliomában nem tud találkozni az emberiség.

Azt a korszakot éljük, amiről Ezékiel próféta igy jövendölt: »Rettegés jött el és keresnek békét és nincs«. Mindenki a maga igazát hajtogatja, de senki sem hallgat a másikéra. Belső válság betegit minden nemzetet, egészen Ézsaiás próféta stilusában: »És összeveszitem az egyiptomiakat az egyiptomiakkal és egyik hadakozik a másik ellen, kiki felebarátja ellen, város város ellen és ország ország ellen«. Nincs megértés, nincs szeretet, Krisztus nem született meg a szivekben. Oly kibékithetetlen és áthidalhatatlan ür tátong a nagybeteg Európa nemzetei és saját portájukon belső társadalmi rétegei között, mint valamikor a történelem bölcsőjében Egyiptom és Assziria között. Hányszor mészárolta e két ókori nép egymást vérvesztő csatákon, hányszor hurcolták egymás fiait rabszijjon fogságba és mégis e két véres végletről mondja Ézsaiás próféta a textus szavait:

»Ama napon út lesz Egyiptomból Asszíriába és Assziria megy Egyiptomba, Egyiptom pedig Asszíriába és Egyiptom Asszíriával az Urat tiszteli«.

A lehetetlent mondja a próféta. Mert a lehetséges dolgok az emberek hatáskörébe tartoznak, a lehetetlen dolgok pedig az Isten hatáskörébe tartoznak. Ami az embereknek lehetetlen, az az Istennek lehetséges. Dr. F. B. Meyer szokta mondani: »Csak akkor próbálod ki az Istennek segitő forrásait, *ha megkisérled a lehetetlent*«. Ez bontja ki az elrejtett energiákat, ez utasit teljesen Istenhez. Van a lehetetlenben valami szent és felséges vonás... Amikor a »min erőnk nem segit rajtunk«, akkor segit az Isten ereje. De be kell látnunk a saját tehetetlenségünket, a saját képtelenségünket és amikor kétségbeesünk önerőnk romjai felett, akkor jelenik meg az Ur diadalmas ereje. De nékünk előbb apállyá kell lennünk, hogy az Isten hatalma dagállyá lehessen. Mert Isten nem osztozkodik velünk a diadalban. A diadal egészen az övé.

Ézsaiás bátran kimondja a hihetetlen szót: *Ama napon út lesz Egyiptomból Asszíriába.* A kishitüek bizonyára siettek aggodalmaikkal: ez lehetetlen. Sohasem fog eljönni az az idő, amikor e két gyülölködő nemzet között megépül a megértés és békesség útja!

És Európában?

Nem hurrogják le, nem kövezik meg, nem hazaárulózzák le a békesség apostolait? Nem verik bele az emberek a fejüket »a lehetetlenség« sziklafalába? Pedig hiába minden fanatizmus, az Irás szava örökké megáll:

»*A jövendő a béke emberéé!*« (Zsolt. 37, 37.)

Isten szavai pedig ugyanok és ámenek.

Vezetnek ma utak az európai Egyiptomokból az európai Asszíriákba? Vezetnek ma utak Németországból Franciaországba? Angliából Oroszországba? Vezetnek ma utak az utódállamok és az elődállam között? Meg akar békülni a testvér a testvérrel? Meg akar békülni a hazatérő Jákob — Ézsauval? Ézsau sem kitárt karokkal, testvéri csókkal várja testvérét, hanem négyszáz főnyi csapattal. Mindkét testvér készül a nagy leszámolásra. Jákob három részre osztja fel marháit és embereit és úgy küldi őket a folyón át. Később megbánja tettét, újból egyesiteni akarja embereit, mert igy jobban meg tud vivni a testvérével.

De a fegyvercsörgésbe beleszól az Ur.

Birokra kel Jákobbal. Hajnalig küzd vele. Az Ur legyőzi Jákobot. Ki kell békülnöd a te testvéreddel. Ne mondd, hogy lehetetlen. A testvért szeretni kell és meg kell bocsátani neki. Ne emlegesd örökké a multat, Ézsau. Ne hozd elő százszor és ezerszer, hogy testvéred ellopta tőled az atyai áldást. A multat nem hánytorgatni, hanem jóvátenni kell. Az Ur lebirkózta az éji harcban Jákob öldöklő indulatát. Jákob megadta magát az Istennek. Már nem akar testvére elé fegyverrel, hanem könnyes szavakkal lépni. Kibékülni, szeretni...

Amit emberi erő nem tud megtenni, elvégzi az Ur ereje. És a föltétel? Ha »Egyiptom Asszíriával az Urat tiszteli«.

Közös alapra kell állani. Mi ez az alap? Ha megkérdezed Ámos prófétát, azt feleli: a jog és igazság a Jahve birodalma, ha megkérdezed Hózseás prófétát, azt feleli: szeretetet és hűséget vár Isten az ő népétől.

Mit jelent szeretni?

Egy öreg lelkipásztor igy felelt: *a másik álláspontjára állani.* Képesek vagyunk erre? Képes Egyiptom — Assziria álláspontjára állani? Képes a gazdag a szegény álláspontjára állani? Képes a román a magyar álláspontra állani? Képes a francia német álláspontra állani?

Erre a »lehetetlenségre« hajszolja Isten az ő népét a szent karácsony ünnepe által. Széles perspektivái vannak az európai karácsonynak. Nem szabad gyáván megfutnunk az emberi »lehetetlenség«-ek elől, mert minden lehetséges a

Krisztus által. El kell fogadnunk az isteni föltételt: *ha Egyiptom Assziriával az Urat tiszteli!* Ha a háborgó népek mind odajönnek a szeretet Királyának a bölcsőjéhez. Krisztus a közös alap, kiben mindnyájan egyek vagyunk. Krisztus Istennek a legszebb tisztelete. Ha megtalálják a zajgó nemzetek ezt a közös alapot és ha az Ur minden európai Jákóbban lebirkózta a testvérgyilkolás vágyát és bosszuszomját, ha mind elfogadják a jog, igazság, béke és szeretet isteni föltételeit, akkor *ama napon lesz út Egyiptomból Assziriába*, akkor *ama napon* lesz Európának karácsonya!

Endreffy János

A nagymama karácsonya

Irta: *Farkas Mihályné*

Az angyalkák fehér szőnyeget teregettek szét a földön és egyforma hósüveget huztak a konyha meg a kastély kéményének a fejébe, hogy legalább ma legyen minden egyenlő, senki magát a másiknál különbnek ne érezhesse.

A Szent-este beköszöntését várják a faluban és vidám — egyben ünnepélyes — hangulat rezg még a levegőben is.

Még a pásztor is hamarabb hazaterelte ma állatait a koplalóról, hogy idejében elláthassa azokat a háznép, és azután a meleg szobában, a karácsonyfa alatt együtt ünnepelhessen.

A gyerekek hógolyókkal dobálódznak az utcán, de elég szeliden folyik most a játék, mert hátha piros alma helyett virgács találna kerülni a kis csizmába és egyetlen hivó szóra már ott teremnek a konyhában, ahol édesanyjuk most szedi ki éppen a kemencéből a finom mákos-patkót, fonatos kalácsot. A szüle is most mászik alá a létrán, a hiuból. Tele van a köténye dióval. Megoldotta ma a zsák száját, melyet ő szokott máskor furfangos csomóra bogózni.

Örvendező készülődés mindenfelé. De talán seholse várják olyan esennen a Karácsonyt, mint az özvegy tanitóné-asszony — Csermely Lőrincné — házában.

Az a kis tornácos hajlék — a községházától a harmadik — az az ő lakása, mióta özvegyen maradt. A templommelletti szép iskolaépületből ki kellett költöznie, de a falut, ahol egész életét élte, nem birta itthagyni, inkább az egyszerü fedél alá vonult. Csak néhány rózsafát hozott el régi otthonából, ott sorakoznak most is a kiskertjében, a tél fagya elől gondosan bepólyázva.

Egy sánta kis cselédlány sepergeti a havat a tornác elől, maga a tanitóné-asszony a kunyhóban müködik. Hijján van ez a kis helyiség mindama furfangos fölszerelésnek, amelyekkel manapság a modern konyhák bővelkednek, de izletesebb ételeket azokban se főznek, mint itt e rozzant kis takaréktüzhelyen. A falak is hófehérek és ezüst és arany szinebén pompázó edények ékesitik azokat, régi, jobb idők maradványai. Most könnyen ápolja fényüket a kis szolgáló, mert ritkán vannak használatban, de ma néhánya lekerül a falról, hogy finom cukorsüteményeket fogadjon bádogból vont határai közé. Ami már kisült, — vajas-tészta, mandulásperec — szépen tálcára van rendezve a tisztára surolt kis asztalon, a tortát már csak föl kell disziteni, a habcsókok még száradnak a sütőben. Hej! de kedves vendég lehet az, akinek a kedvéért ennyi jót összehalmoznak, ha később koplalás lesz is a mostani bőség ára!

E kis birodalom csipke-fejkötős asszonykája éppen azzal van elfoglalva, hogy egy cifraszélü tányérra készletéből izelitőt rakosgasson mindenből egy keveset. Megszegi a kalácsot, levág a diós-patkóból, még a tortából is elcsen egy szeletet, egy narancsot is dug a perecek közé, s megtetézi az egészet aszalt szilvával, aztán kiszól az udvarra:

»Zsuzska, te! Törüld meg az orrodat és köss egy tiszta kötényt magad elé. Aztán lódulj el az alszerre Szikoráné hoz ezzel a kis körömfaladékkal. De nehogy megdézsmáld, hallod-e?! Majd kapsz te is estére mindenből. Ugyse lesz szegényeknek karácsonyuk, mivel hogy az apjuk még a kórházban nyomja az ágyat. Mondd, hogy a beteg Jánoskának küldöm és hogy csak rakja ám szorgalmasan a borogatást a torkára és ne engedje ám fölkelni. Majd holnap megint utánanézek, ma nem mehetek, mert az unokámat várom. Ezt a flaskát meg add be utjártodban az öreg Mihály bácsinak. Igya meg ezt a kis bort az ünnep tiszteletére és amiért olyan szépen kiharangozta most harmadéve a jó tanitó-urat.«

Abbanmarad a beszéd és a zsebkendőnek akad dolga — özvegyasszony szeméből könnyen fakad a könny — mire föltekint, már csapódik is a kisajtó a gyorsan eliramodó kis cseléd után.

Az ura! Igen, mig az élt, addig jó volt, szép volt minden, de mióta lehunyta az áldott két szemét, azóta mintha nem is az a nap sütne az égen. Miért is nem mehetnek el együtt, akik csak ketten képeztek egy egészet, mihez kezdjen aki visszamarad, a maga fél életével?! Milyen régen volt, mikor kéz-kezetfogva elindultak, mennyi küzködés sorscsapás volt az osztályrészük, de békességgel türték és a szeretet lángja mint az örökmécses égett a szivükben.

Családjuk is volt okos, szép gyermekek — jaj! de az elsőszülöttet, a szelid, szőke kis fiut, visszavette az Ur, mint ahogy Ábrahámtól is a legkedvesebbet kivánta magának áldozatul — a másikat, a hetyke, nótáskedvü kis legényt, magával sodorta a világháboru viharja. Talán elnyelte a nagy Halál-tó, vagy valahol a volhyniai sikságokon porladnak csontjai. Soha, még a madár se hozott hirt többé felőle.

Fürge, beidegzett mozdulatőkkal tesz-vesz a kis öregasszony, de a lelke messze a multban jár, s eltépett darabjait keresgéli. A többi gyermek felnőtt és már mind szárnyára kelt. Régente még legalább a Karácsony vissza-visszahozta őket a szülői házba, de mióta családot alapitottak, azóta elmaradoztak és mindegyik inkább a saját otthonában ünnepel. Hová is jönnének különben? Nem az ő hajlékuk már a szép tágas tanitólak, mely az egész családot befogadta.

Inkább őt hivják szives szóval magukhoz. El is ment egyszer a fővárosba a leányához, aki ott nagy jómódban van és méltóságos asszonynak hivják az ura után, de nem találta helyét abban a finom környezetben. Bár megbecsülték és ked-

vét keresték, ugy érezte mégis, mintha terhükre lenne, fényes kalitkában kis szürke veréb. Még a cselédek is kiváncsi szemmel mintha mindig őt figyelnék. Már csak itthon marad ezentul, ámbár minden magányosan eltöltött nap között éppen a Karácsony mulik el legnehezebben.

Ez a mostani Karácsony azonban áldott, örömteljes ünnep lesz, mert az unokája, a középső fiának a leánya, eljön hozzá látogatóba. Ezt az unokáját szereti legjobban, talán mert legtöbbet volt körülötte és legjobban ismeri. Tipegő, kicsi leány volt még a kis Lia, mikor a bitorló hatalmak elzavarták szüleit a Felvidékről, s mig őket ide-oda hányta-vetette a sors, kis leányukat elhozták ide, biztos menedékbe, a nagyszüleihez.

Két tavasz is ott érte a vidám gyermeket a kis faluban és ez alatt éppen ideje volt, hogy alaposan befészkelje magát az öregek szivébe. Mikor végre ujra zöldágra vergődtek és visszavehették magukhoz a szülei, nagy üresség maradt itt utána. Még a pipa se izlett azontul ugy a nagyapának, mikor nem az a kis barázdabillegető vitte utána.

Lia se feledte el a helyet, ahol annyira szerették, s most is ő az, aki legtöbbször meglátogatja a nagymamát és levelet ir neki akármerre jár is. Mert Lia azóta már nagy kisasszony lett, rengeteg tudományt beszedett az okos fejébe. Már két éve külföldi egyetemre jár, ezt az irást is onnan küldte.

A kötény zsebéből előkerül a kissé meggyürött levél. Kivülről is tudja már, de azért csak ujra elolvassa.

»Drága nagyanyuskám, már itthagyom a ködös Albiont és egy hét mulva hajóra szállok. Karácsonyestére pedig elmegyek tehozzád, hogy bemutassam az ujdonsült doktor-kisasszonyt, aki azért a te hóbortos kis Liád maradt. Apát majd reáveszem, hogy elengedjen, anyuka is, mire majd hazakerül a sok jótékonysági ünnepélyről, örülni fog, ha itthon csöndben lehet. Igy hát majd a Te szobácskád nyugalmát verem föl. Drága kis nagymamám, ugy örülök, hogy ujra veled lehetek! Bárcsak hó esnék Karácsony estére, te akkor szánkót küldenél elém az állomásra, meg a nagyapa bundáját. Abba burkolódzva, egy-kettőre hozzádrepülnék!«

Minden ugy lett, ahogy kivánta. A jegyző ur kölcsönadta a szép, uj, pirosra festett szánját, meleg takarókat és a bundát is fölrakták reá és nagymama elzavarta a fuvarost még a délutáni órákban, pedig a vonat csak este érkezik.

»Hol késtél ilyen sokáig, Zsuzska? Hogy a Jánoskával játszottál? No, csakhogy jobban van már. Örült-e a süteményeknek? Hogy Mihály bácsi mindjárt megkóstolta a bort? Attól tartok, nem marad belőle holnapra. No, az ő dolga. De te, fiam, mit ácsorogsz itt tétlenül, inkább rakj a kályhára, hogy jó meleg legyen a szoba, mire a vendégünk megérkezik. Nézd meg az órát, menynyi az idő. Még csak fél ötre? Ez az óra is mindig késik ám, ni! már a faluban is a Karácsonyestét jelentik!«

És csakugyan, az utcáról nagy csengetés, kolompolás, ostorpattogtatás, vaktöltéssel való puffogtatás zürzavaros lármája hallatszik be, mindez pedig, a falusi szokáshoz hiven, a karácsonyi örömöt kivánta kifejezésre juttatni.

A konyhában elkészült már minden, most a szobát veszi mégegyszer szemügyre nagymama, hogy minden rendben van-e? A kis benyilóban föl van bontva az ágy, hogy jól átmelegedjék, a párnákat szépen himzett huzatok fedik. A nagymama kézimunkája, még leánykorából, nagyon megkimélte mindig, de most nem sajnálta elővenni.

Ujra lettek mosva a fehér mollfüggönyök is, és a horgolt teritőcske is a kerekasztalkán, amelyen a kis karácsonyfa áll. Azt majd Lia fogja meggyujtani.

Jaj! az evőkanál ferdén fekszik az egyik terítéken mellett. Milyen szépen csillog a fehér abroszon a valódi ezüst! Nincsen is több ennél a kettőnél, a többit elvitték a háboruhozta inséges napok.

Vajjon szereti-e Lia még most is az aszaltszilvát, amelynek a magját hámozott mandula pótolja? Élt-halt érte, mikor kicsiny volt. »Sütöttél ilyent még többet is, nagymama?« szokta kérdezni a kis ravasz.

Csak meg ne fázzék utközben az a kis leány, mindig olyan érzékeny volt a torkára! Jaj, csak holmi hófuvások el ne torlaszolják a vonat utját. Hallgasd csak, Zsuzska, mintha szán csilingelne? Hogy nem hallod? Hogyan is hallanád, mikor azzal a meleg kendővel bepólyázod a fejedet? Ugorj csak át a boltoshoz, és kérdezd meg tőle, hogy csakugyan 7 óra 10 perckor érkezik-e Garamszegre a gyorsvonat? Teremtőm, már itt is vannak! Hozd csak hamar azt a konyhalámpát, hogy lásson az unokám kiszállni.

Nagy csengés-bongással csakugyan megáll a szán a tornác előtt. A takarók közül egy karcsu alak emelkedik ki és szökken a földre, nem is várva, hogy a lába elé világitsanak.

»Drága, jó kis nagymama! Csakhogy ujra nálad lehetek!« és vége-hossza nincs az ölelkezésnek.

Egy-kettőre lekerül a kabát a fiatal vállakról és a kis fehér sapka a makrancos fürtökről, a nagymama boldogan tipeg körülötte. »Nagy örömet hoztál nekem, szivecském! Milyen jó szinben vagy, mintha meg is nőttél volna...«

»Az csak a nagy méltóságtól van, tudod, nagymama. Óh, milyen kedves, otthonos nálad minden! Tudod-e, hogy ezért is érdemes volt olyan sok földet bejárni, hogy rájöjjek, hogy ennél aranyosabb hely nincsen a világon. És a jó nagyapa is, mintha el se ment volna közülünk, itt a dohányszitája, a könyvei, a karosszéke. Meggyujtsuk most, ugy-e, a karácsonyfát, s elénekeljük a Szent Estére szóló dalt, mint régen, mikor ő kisért bennünket a harmóniumon.

Kéz-kezet fogva állnak egymás mellett a Mult és a Jövő, fölzendül ajkukon a hálaadó karácsonyi ének: »Krisztus Urunknak áldott születésén...« és még a könny lecsordul arcukon, emlékekkel népesül meg a kis szoba.

Később az asztalhoz ülnek. Nagymama illatos teát tölt a régi csészékbe — nem baj, hogy az egyiknek nincs is már füle! — és nagymama a legjobb falatokat csempészi az unokája tányér-

jára. Ki nem fogynak a beszédből, hogy volt, mint volt, mióta egymást nem látták, ez mind szóba kerül most. A fiatalnak van több mondanivalója. Amiket látott, tanult, tapasztalt, azt mind szétteregeti most, mint egy szép, szines szőnyeget, az öreg szemek gyönyörüségére.

»Eredj aludni, Zsuzska, késére jár már az idő !« és a kis cseléd fölkászálódik a kályha mellől, hol eddig egy zsámolyon ült, boldogan szorongatva ajándékait. Boldog karácsony kivánással, kezetcsókolva elköszön.

»Most pedig, nagymama, ülj bele szépen a nagypapa karosszékébe. Én idekuporodom a lábad elé és te mesélsz nekem. Azt a szép történetet, mikor először találkoztatok a nagypapával, és mindjárt tudtátok, hogy a jó Isten egymásnak szánt benneteket. Mikor összeházasodtatok, hosszu várás után, és olyan jól éreztétek magatokat az egyszobás kis tanitói lakban, pedig üres volt az erszényetek, és az éléstárotokban nem volt egyéb, mint egy félzsák bab meg egy félzsák lencse, amit a gyülekezettől konvencióba kaptatok. Meg a kis Géza fiadról is beszélj, aki olyan jószivü fiucska volt, hogy mindig valami beteg bogárkát vagy madarat ápolt és szépen eltakaritotta őket, ha meghaltak, mignem őt magát is eltemették. A kis kertjét pedig mindegyre ujrarendezte, és csodálatosképen mindig megeredtek a folyton kihuzgált és ujraültetett növények . . .«

Megvan már ütve a hang, amelyre visszhang felel az öregasszony szivéből. Szomoru, de olykor vidám emlékek egész raja ébred életre ajkán, amint révedező tekintettel, halk szóval beszél, beszél . . .

A karácsonyfán egymásután kialusznak a lángok, de a fiatal leány még mindig ott ül, az öreg arcra függesztve okos két szemét. Mire ujra eljön a Karácsony, ugy lehet, nem láthatja már, de tudja, hogy egész életében boldogitó érzése lesz, hogy szeretetet hozott a magányos kis özvegyi hajlékba a szeretet ünnepén.

Jámbor ének töredezett hangjai hallatszanak be az utcáról, és egy-egy lámpa fénye villan meg az ablak alatt, a falu lakói éjféli misére mennek.

.....

Boldog karácsonyi ünnepeket és Isten áldásában gazdag uj esztendőt kivánunk kedves olvasóinknak és minden testvérünknek az Urban ! Az uj évre is felajánljuk lapunk által szeretett egyházunknak és drága hazánknak önzetlen szolgálatunkat. Hogy pedig ezt minden megakadás nélkül megtehessük, szeretettel kérjük kedves olvasóinkat, küldjék be minél előbb az előfizetési dijat, küldjenek be azonfelül is tehetségükhöz képest adományt, melyből fedezhetjük a többszáz testvérünknek járó ingyenlapok költségeit is.

Főleg arra kérjük lapunk barátait, szerezzenek uj előfizetőket és tartsanak ki hüségesen lapunk táborában. Lapunk az egyetlen egyházi sajtószerv, mely teljes függetlenséggel szól hozzá az egyházi élet jelenségeihez, vitás kérdéseihez, a kritika kötelességét is vállalja a köz érdekében. A közéleti tisztaság minden őszinte barátjának lapunk táborában van a helye.

Karácsonyi mese

Lukács II, 17 : Mária pedig mind ez igéket megtartja és szivében forgatja vala.

Mindig van valami az emmausi útnak Jézuscsatlakozásából a bizalmas kettesben-menésben, mikor »beszélgetnek mindazokról maguk között, amik történtek«.

Az elmult egyházi év végének utolsó szombatestéjén is jártunk ilyen kedves emmausi utat egy tudós és tisztelendő professzor esti előadásairól térvén haza a hosszu úton az egyetemtől Kelenföldre.

Az előadás a történelemfilozófia köréből a történelem és történések kezdetéről szólt és mi hazamenet beszélgettünk mindazokról, amik történtek. Profán előadás volt és mégis a lélekbevillanás hirtelenségével már-már úgy érezte az ember, hogy megfogja a megfoghatatlant is : Én vagyok az Alfa.

A legkisebb történésnek a kezdetét sem lehet megfogni. Még a szemünk előtt lefolyóét sem. Csak el kell olvasni a budapesti ügyvédi kamara üdvözlő felterjesztését az uj miniszterelnökhöz : már nem országos, hanem világtünet a hamis tanuskodás és a hamis eskü vésze. A legkisebb történeti kezdésnek nem hogy a »miért?«-jét, de már a »hogyan?«-ját sem lehet megfogni és a népek és nemzetek történelmének kezdete a mondák ködébe vész.

Ha az ilyen tiszta, világos, meleg esti összejöveteleken elvetett magból csak egy hull is az agyba, beléje hull a mustármagban rejlő egész élet, ami kihajt és melegit és dolgozik és a nyirkos ködös novemberi éjszakában megcsapott a vágódi erdők husvéthétfői illata, ahova mindig kivitt bennünket gyerekeket az én áldott Emma néném Emmaust járni. Ezzel az evangéliumi érzéssel is gazdagabbá tenni a gyerekei lelkét meleg útravalóul az életre.

Otthon már várt rám Irma hugomnak ebédre hivása az egyházi év utolsó vasárnapjára, másnapra. A kifogyhatatlan alabástromedény nárdusolaja. Istentiszteletre is vele ilyenkor a vári templomba kell mennem. Itt folytatódott a karácsonyi mese. Mert folytatódott.

Majd itt keresse valaki az okozati összefüggést, a logikát ! Talán ez a mi bajunk : a logika, a józan ész, a maga »örök« törvényeivel. Nem vagyunk mi már igazi lutheránusok. Tulokosak, tullogikások, tuljózan ész lettünk mi már ahhoz, aki Wormsban kimondta, hogy : a Szentirás és a józan ész ! Dehogyis szabad alábecsülni a logikát, az okosság törvényét, a józan észt ! Soha magasabbra nem emelte senki a Bibliát, mint Luther, de nem emelte magasabbra soha más a józan észt sem, mint ő, aki a Szentirás mellé állitotta. Nem föléje, nem alája, melléje : a Szentirás és a józan ész.

És éreztem, hogy hogyan dolgozik a felfogásnak, megértésnek az okozati törvényszerüségen tul levő lelke, a Szentlélek.

A várbeli fiatal pap és az egyetem tudós professzora talán még névről sem ismerik egymást és a történelem és történések kezdetéről beszélt

szombaton az egyik, előkészitve a talajt a másiknak vasárnapi szentbeszédjére: a kezdet, a »honnan?«, az Alfa.

Megvallom őszintén, nem sokat vártam a fiatal paptól és a szent lecke: az angyali üdvözlet sem sokat igért. A fölényeskedő legyintés: Mi jöhet Názáretből?, most is megcsufoltatott. Bennem.

Érdemes elolvasni ezt a szent leckét, ahogy meg van irva Lukács evangéliumának I., 26—38. verseiben. Sokszor olvasom azóta is.

Bucsut mondunk az egyházi ó-évnek, de elszakadni onnan, ahonnan bucsuzunk, soha nem tudunk, mert az ölében rejti titokzatosan a titokzatos jövendő esztendőt. És a legnagyobb történésnek, Jézus életének kezdete, a karácsony, aminek küszöbe előtt állunk ma, örök, megfejthetetlen titok, meg nem értett szimbólum marad annak, akinek nincs ádventje és meg nem értett, formaünneplés marad az ádvent is annak, akinek az egyházi évvég multjából nem cseng át a szivébe az angyali üdvözlet: Üdvözlégy Mária! Az örökké ismétlődő kezdése az örökké ismétlődő karácsonynak. Az örök, az áldott, a nagy titok.

Hiába minden erőlködése a tudománynak, hogy a karácsony titkát megfejtse a maga nyugtalan keresésével. Hogy a karácsonyi gyertyák csak csökevény maradványa az északi népek téli napéjegyen örömére rakott Szentjános tüzeinek, vagy annak, hogy Jézus előtt sokezred évvel ez évszakon született Osiris isten, vagy hogy a dél szabadban éjjelező pásztora észrevette, hogy megállt és visszavonulóban van az éjszaka sötétje és éneket mondott a közeledő hajnal elé. Dehogy ez, dehogy az. Testté vált, történéssé vált, a történelembe lépett, aminek a kezdése ott szunnyadt titokzatosan Mária méhében, mint minden történés kezdete az ó-esztendő rejtelmében. A titokzatos jövendő a titokzatos multban.

A modern történelembölcselet nem uj. Ime az evangéliumok eleje: a Krisztus nemzetségtáblája keresi a kezdetet. Megy előre-előre, fel egész az ősapa Ábrahámig és ott nincs tovább. Az ó-testámentom megy előrébb-előrébb a genezis könyvében és hova jut? Oda, ahol, amin tul már nincs tovább: és teremté tehát Isten az embert az ő képére, Isten képére teremté őt.

Nem tartozik a karácsonyi mese körébe a kérdés, de aki a maga emmausi utján szereti forgatni szivében, amik történtek és amiket megértett, talán rájön a megfelelésre magától is: vajjon ettől a Máriától születhetett-e más egyéb, mint Jézus?

A karácsonyi mese csak arra felel, hogy más uton, mint Márián át nem szállhatott a földre Jézus. Ez nem történhetett másként, mint történt. Nem történhetett Mária nélkül, Asszony nélkül.

Asszonytól kellett születnie, mert — ahogy Luther tanitott minket: — a születése előtt és megdicsőülése után Isten Jézus születésekor és attól fogva megdicsőüléséig itt e földön ember volt, mint mi és Isten fia volt, mint mi mindannyian emberek.

Kétségbe kellene esnünk, akkor lenne okunk a kétségbeesésre, ha Az, aki itt elénk élte az Istenfiai által követendő életet és elénk halta a halált, amelytől Isten egy fiának sem szabad visszariadnia, ezt csak emberi maszkot, emberszerepet felvett mindenható Isten játszotta volna el előttünk, aki mindenhatóságánál fogva akkor tehette volna le ezt a szerepet, mikor akarta volna és nem valóságos, anyától szült ember, valóságos Isten fia tanitott szómagyarázattal és példaadással ostorcsapások, megcsufoltatások között, töviskoronával a fején hordozván a maga keresztjét. Mindnyájunk keresztjét.

És nem lenne az evangélium teljes, ha nem élte volna a valósággal szülő anya a szülő örömeit és fájdalmait attól a pillanattól kezdve: Imhol az Urnak szolgáló leánya, legyen nekem a te igéd szerint, egészen addig, mig el nem hangzott az: Elvégeztetett, hogy utána aztán elénk élje a legnagyobb erényt: a Pietást.

Itt állunk a titokzatos jövendő küszöbén: a gyermek megszületett. És eljöttek a napkeleti bölcsek, királyok és gyujtottak tömjént, hoztak aranyat, ajándékot és elmentek, hogy soha többet vissza ne térjenek.

És jöttek örvendező, éneklő pásztorok és elhirdették, ami nekik a gyermek felől mondatott vala. Örvendezve jöttek, örvendezve, de el is mentek. Elhamvad az utolsó gyertya lángja is a karácsonyfán és ott maradt az anya: Mária. Mária pedig mind ez igéket megtartja és szivében forgatja vala. Ez a bölcsesség summája!

A Szentlélek száll tereád — mondja az angyali üdvözlet. És a megszületett gyermekkel együtt ott a jászolnál bontja első szárnycsapásra szárnyát a Szentlélek, ami Máriára szállt az angyali üdvözlttel: Mária pedig mind ez igéket megtartja és szivében forgatja vala. A megértésnek Szentlelke. Megérteni Istent és megérteni az embereket, felfogni ésszel és forgatni szivben a megértetteket. Az igéket, miket fül, szem, ész felfogott, átszürni a sziven. A bölcsesség Szentlelke.

Itt van az anyák napja, itt a küszöbön. Itt a gyermekek napja. A fával. Itt a fák napja. A havas ablakok előtt az udvarokba menekülő madarak. A madarak napja. Itt van a küszöbön a Szentlélek ünnepe.

De mivel a szép karácsonyi meséinkben már egyiket sem találjuk meg és a nyugtalanul valamit a maga lelkének megtöltésére mégis csak kereső nyugtalan ember anyák napjának uj rendezésével, uj gyermeknap rendezésével, fák napjának, madarak napjának rendezésével szeretne mégis legalább olybá tünni, mintha cselekednék valamit, áltatja magát. Áltatja, áltatja és ráun.

Akinek karácsonyi meséje nincsen, annak nincsen karácsonya. Annak nincs, vagy hamarosan nem lesz anyák napja, gyermeknapja, fák napja, madarak napja.

De akinek igazán van karácsonya, annak egész biztosan volt ádventje, annak volt egész bizonyosan angyali üdvözlete és annak lesz... Annak mije lesz? Annak minden napja anyák napja, minden napja gyermek napja, emmausi úti erdők illatától édes fák napja és megszentelt, daloló lelkü madarak napja lesz. Mert rajta lesz a Szentlélek, a mindent megértő és a minden megértettet szivében forgató, minden anyát, minden gyermeket, fát, madarat magához ölelő Szent-

lelke Istennek, ami szállt Máriára. Üdvözlégy Mária! Vagy mint Luther mondja: ... kedves Mária! *Immendingen Mihály*

Amikor Ő még a földön járt...

Irta: *Borbély Ilonka*

Ha azokról az emlékekről akarok beszélni, amelyek Rómát »Örök Várossá« tették, legelőször a Santa Maria in Aracoeli-be vezetem el olvasóimat, abba a templomba, melyet azon a helyen emeltetett Augusztus császár, ahol Sybilla megjósolta a Megváltó eljövetelét.

Még elgondolni is széditő, hogy ezek a kövek, amelyeken állok, már akkor itt voltak, amikor: »Augusztus római császár parancsolatot adott ki, hogy a hatalma alatt élő nép összeirattassék«, már akkor, amikor az Ige még nem öltött testet... Óh, milyen mérhetetlen távolság! Akkor még meg sem született, azóta már meg is feszittetett, fel is támadt, mennybe is ment. És ezek a kövek még mindig itt vannak... Talán azért, hogyha az emberek minderről megfeledkeznek és hallgatnak róla, ezek szólaljanak meg helyettük?

Óvatosan megyek előre, lábaimmal alig merem érinteni a padozatba vésett szenteknek kopástól elmosódó körvonalait; végre baloldalon egy csöpp kis kápolnába lépek: a »Santo Bambino«-t (magyarul: szent gyermek) keresem. Egy piciny oltárt látok csak, virágok rajta s egy csomó lezárt, postán érkezett levél. (Mint később megtudtam, a csodatevő hirében álló Bambino-hoz nagyon sokan küldik el levélben megirt kivánságaikat. A lezárt boritékokat odahelyezik az oltárra és karácsony estéjén a templom papja felbontja, elolvassa, azután ünnepélyesen elégeti, hogy ilymódon a kivánságok füst alakjában odaszálljanak az égi trón elé.) Odahajolok s a legfelsőn ezt olvasom: A Santo Bambinonak, Róma. Milyen furcsa véletlen. Hiszen ezt magyar irta! Nem tudok ellentállni a kisértésnek, lopva megforditom a levelet s előttem a feladó neve: X. Y. szolgabiró. Á. Heves megye. Valami furcsa érzés fog el, de nincs időm rajta töprengeni, mert jön már egy szerzetes. Köszönt bennünket, letérdel. Feszülten figyelek, mi lesz. Egy kattanást hallok s a következő pillanatban szétnyilik az oltárkép és ragyogó fényárban ott van előttem Mária és József térdelő, életnagyságu, valóságos ruhákba öltöztetett, szinte elevennek látszó, müvészi viaszszobra között a »Santo Bambino«. Pufók kis arcán a földöntulian bájos mosoly olyan ismerősnek tetszik, pedig tudom, hogy valóságban még sohasem láttam ilyet. A nagy tágranyilt szemek szinte élően ragyognak felém; nézem megindultan... Régi boldog karácsonyok jutnak az eszembe. Látom az Apám aranybarna szemét, a Bátyám komolykodó szép arcát, az Anyám simogató tekintetét. Igen. Akkor még négyen álltunk a ragyogó karácsonyfa körül s a szivünk tele volt boldogsággal, örömmel, hittel és akkor... igen... most már tudom, akkor láttam ezt a földöntulian bájos mosolyu kis Jézust is. A gyermekfantázia odavarázsolta közénk. A legenda szerint ezt a szobrot a getsemanei kert legöregebb olajfájából egy angyal faragta. Szerintem akárki volt, megérdemelte, hogy angyalnak nevezzék, mert csak angyali tisztaságu, hivő lélekkel lehetett a képzeletünkben gyermekkorunktól fogva élő kis Jézust igy, mindenki számára egyformán ismerősnek tetszően megformálni. A szobrocska megkapó varázsán még az sem ront, hogy pólyáját a teljesült kivánságokért hálából felajánlott valódi ékszerek egész garmadája boritja. Csillog a sok drágakő, mint megannyi égő karácsonyfagyertya. Egy kicsiny szószék is áll a templomban. Minden esztendőben, karácsonytól vizkeresztig 6—8 éves gyermekek mondanak itt beszédeket, talán fogyatékos szónoki képességgel, de annál tisztább szivvel és lélekkel. Mennyivel inkább tetszhetik Istennek ily keresetlen, egyszerü, őszinte lélekmegnyilatkozás, mint némely kicirkalmazott szónoklat, amely egy bünökkel terhelt, gyarló, táglelkiismeretü felnőtt ajkáról hangzik el.

A másik emlék a »Scala Santa«, vagyis szent lépcső, melyet a keresztes háboruk után hoztak Jeruzsálemből ide. E 28 lépcsőfok állitólag Pontius Pilátus palotájának a feljárója volt. Ezeken ment fel a töviskoronás Krisztus, hogy az üvöltöző tömeg itéletét végighallgatva, elinduljon a Golgota felé... A »Scala Santa«-t faboritás védi, de még ezen is csak térdencsuszva szabad felmenni.

Most az Augusztus római császár veje, M. Agrippa által épittetett Pantheon-ról kell megemlékeznem. (Ma a savoyai királyi ház temetkezőhelye; itt van egyébként Raffael sirja is.) Óriási kupolás épület, kupolája szabályos félgömb, 43.3 méter széles és ugyanolyan magas; a teteje szabadon van hagyva, ugy, hogy az eget látja az ember. Mikor beléptem és feltekintettem, formálisan elszédültem gigantikus arányaitól. Gondolkozóba kell esnie az embernek, hogy ha abban az időben már ily tökéletesen tudtak épiteni (majdnem teljesen ép most is), hol kellene ma tartanunk? A Kr. u. 27-ben épült Pantheont nézve, bizony az épitészet terén nem haladást, hanem csak visszaesést állapithatunk meg.

Nem maradhat ki e sorozatból a Kr. u. 80-ban felavatott Colosseum, más néven Amphiteatrum Flavium sem. Eredetileg 48% m magas és átlóban 188 m hosszu, körbefutó szobrokkal diszitett, fülkékre osztott, közel 50 ezer ember befogadására alkalmas épitmény volt. Itt folytak le a nagy ünnepségek, gladiátorok küzdelmei, cirkuszi előadások stb. A renaissance-időkben széthordták egy részét s azokból a kövekből épült többek között a Palazzo Venezia is, ahol most Mussolini rezideál. Nemrégiben a földalatti folyosók egy részét is feltárták, most az is látható. Ez az ősrégi épület még romjaiban is lenyügöz monumentalitásával. A Baedeker figyelmeztet, hogy holdtöltekor különösen megkapó látvány. Megnéztem hát igy is és mondhatom, nem bántam meg. A hold misztikus, hideg fényénél egészen másnak láttam: nemcsak monumentálisnak, hanem valószinütlenül szépnek is.

Utoljára még csak a Santa Maria in Cosmedin-templom előcsarnokában látható, kerek, emberarccá kiképzett kőkorongról pár szót. Neve is van: »Bocca della Verita«, magyarul: igazság szája. Ez az ókorból származó kőlap arra szolgált, hogy

ha valakinek valamire esküt kellett tennie, az igazság szájába helyezték ujjait, mert az volt a meggyőződésük, hogy hamis eskü esetén, azt többé onnét ki nem huzhatja a tulajdonosa. Persze rossz lelkiismeretü ember nem merte e szájba dugni ujjait, inkább mindent bevallott, semhogy kitegye magát a szörnyü büntetésnek. És rájöttünk, hogy a bünös tényleg megjárhatta volna, mert ha valaki izgatottan, kapkodva akarná kirántani az ujját, a keskeny nyilás csakugyan nem engedné. Egész jó pszihológusok voltak a régiek. Milyen kár, hogy a mi időnkben nincsen valamilyen modernizált »Bocca della Verita«!

Folytathatnám még a régi emlékek felsorolását, hiszen Rómában jóformán minden kődarab letünt korokról mesél s nagyon sok közülük évezredek eseményeiről tesz vallomást; de tudom, hogy a mának rohanó, kapkodó emberét sok esetben inkább leköti a titokteljes jövő, mint a nagy és fényes mult, amelyről azonban ennyi — azt hiszem — feltétlen érdeklődésre számithat.

Az evangéliumok hangelemzése

1932 március 30-án halt meg Leipzigben Eduard Sievers, volt egyetemi tanár, nyolcvankétéves korában. Az Allg. Evang. Lutherische Kirchenzeitung azzal emlékezik meg haláláról, hogy az agg professzort ujabban igen gyakran, sőt egyre gyakrabban emlegetik »hangelemzés«-nek nevezett módszere miatt, amely abban áll, hogy irodalmi termékeket hangzásuk szempontjából vett vizsgálat alá s ennek az uj módszernek a segitségével állapitotta meg azt, hogy a megvizsgált irások egyes részei milyen szerzőktől származnak. Sievers a zsoltárokból indult ki s Dávidtól származó részeik szerzősége megállapitásával vetette meg módszere sikeres alkalmazásának az alapjait az ó- és ujszövetségi irodalom terén. Mindenekelőtt a 110. Zsoltár, »Jave mondta az én uramnak« szavairól mutatta ki a dávidi eredetet, amelyeket a kritikusok nem tartottak Dávidtól valóknak. Dávid igazi hangját, amelyhez a zsoltár szavait mérte, Sámuel 2. könyve 1. 19 és köv. verseiből vette, mert ezt a részt általában dávidi eredetünek ismerik el. Azután átment az ószövetségből az ujszövetség területére. Itt először a páli leveleket boncolgatta abból a szempontból, hogy mi az, amit Pál apostol diktált leveleiből s mit irtak hozzájuk a tanitványai? Végül kiterjesztette megállapitásait az evangéliumokra, ahol a kritikának különösen tág tere van s ahol éppen egy század óta egyre nagyobb tért hóditott az a bibliakritika, amely sem az egyes evangéliumok szerzőségét, sem az evangéliumok tartalmát nem igen tartja az egyházi hagyománynak megfelelő módon hitelesnek.

Sievers módszere és megállapitásai arra vonatkozó kisérletnek tekinthetők, hogy az egyházi hagyomány egyes tételei valamilyen módon mégis igazoltassanak.

A hangelemzés ellen sok kifogás tehető. Mindenekelőtt nem olyan módszer, amely feltétlen bizonyosságokat szolgáltatna. Az emberek beszédében és stilusában nagyok az eltérések s kétségtelenül vannak jellegzetes eltérések is, de hogy valamely irás Dávidtól, Jézustól, Márktól vagy Páltól való származása kétségtelenül megállapitható legyen, arra a módszer kiinduló pontjának a bizonytalansága miatt sem alkalmas. Dávidnál még menne a dolog, mert csak annyit kell feltételeznünk, hogy az ótestamentum valamelyik helye szószerint tőle származik, a többit azután csakugyan ehhez lehet mérni. Jézus esetében azonban a helyzet sokkal bonyolultabb. Jézus ugyanis köztudomás szerint kor- és honfitársainak a semita nyelvjárásán beszélt, amelyből az ujszövetség csak egyes szavakat tartott meg. Ezekből a szavakból beszédének a jellegét annyira nem igen lehet megállapitani, hogy olyan egységes nyelvü szövegekből, mint az evangéliumok, kétségtelen bizonyossággal meg lehetne mondani, mi megy rá vissza, hol módositotta a hagyomány az eredeti nyelvjárásban Jézus szavait, hol torzitotta el ezek eredeti lejtését a görögre való áttétel stb.

Azért, akármennyire igaz lehet az alapgondolat, a módszer további alkalmazásában és kikövetkeztetett eredményei tekintetében mind e bizalmatlanság igen indokolt. Leggyengébb pontja az, hogy az eredeti vagy nem eredeti eldöntésében nem annyira tárgyi, mint inkább egyéni szempontokhoz igazodik s ennek következtében eredményei sem tekinthetők tudományos, hanem csak egyéni megállapitásoknak.

De éppen azért, mert megállapitásai hitből fakadnak és tudományos burkolatuk dacára is hithez szólnak, a módszernek is igen sok tisztelője lehet s a megállapitásait is sokan sokkal előbbre tehetik, mint a tudomány eddig elért s laikusok számára különösen bonyolult eredményeit helyezni szokták. Maga az, hogy a hangelemzésnek ma már teologiai irodalma van, hogy Sieversen kivül mások is a módszer dicsérői és alkalmazói prófétáinak a sorába szegődtek s uttörőkké lettek, elég arra, hogy erre a legujabb teológiai módszerre és irányra két jellegzetes irodalmi terméke alapján felhivjuk a figyelmet s néhány szóval megmondjuk róla véleményünket.

Az iskola egyik első és legjelentékenyebb terméke Fery Freiherr von Edelsheim: Das Evangelion nach Markos c. kommentárja (Eduard Pfeiffer Verlag, Leipzig S. 3. 1931. 414. l., ára 20 márka). Edelsheim báró a teológusokkal ellentétben nem arra fekteti a fősulyt Márk evangéliuma magyarázatában, hogy erről az evangéliumról milyen történeti adatok maradtak meg, az evangéliumnak milyen szövegei vannak, ezekből a szövegekből a legrégibbet milyen módszerekkel kell megállapitani s az egyes elbeszélésekből mennyit és mit lehet réginek, szem- és fültanukra visszavihetőnek, hitelesnek és történetinek tartani, hanem ezeken a tapasztalati tényeket kihüvelyező törekvéseken tul az evangélium a természetfeletti, az érzékfeletti tartalmát akarja megérttetni. Sievers hangelemző módszerének megállapitásait közelebbi vizsgálat és megfontolás nélkül veszi magyarázata alapjául s ezen az uton bizonyitás nélkül él azzal a feltevéssel, hogy az evangélium egyes pontosan körülhatárolt részei Márk evangélistától, mások ellenben Péter apostoltól, János apostoltól és egy névtelen szerzőtől származnak. Mondanunk sem kell, hogy ez a feltevés a történeti hagyomány védelme szempontjából is aggályos, mert Márk evangéliumának a védelme vonalában lehet becse annak a feltevésnek, hogy egész evangéliumát megbizható és hiteles forrásból merítette, mihelyt azonban a hangelemzés is névtelenekkel kezd operálni, olyan térre lép, amely miatt a kritikai irányt kárhoztatja, tehát maga is ugyanazon kárhoztatás alá esik.

Tudatosabban és több bizonyitási készséggel használja fel D. dr. Johannes Jeremias limbachi lelkész Der apostolische Ursprung der vier Evangelien c. művében (Verlag von Dörffling u. Franke, Leipzig, 1932. 165 l., ára 6 márka) a hangelemzést. Különösen az az értékes benne, hogy elárulja, honnan veszik a hangelemzők azt a feltevésüket, hogy az evangéliumokat több apostol és apostoli tanitvány adalékaiból állitották iróik össze. Egy Papiasz-töredékből, amelyet Euzébiusz egyháztörténete közöl. Ebben a töredékben Papiasz nyomatékosan bizonygatja, hogy csak eredeti hagyományokat használt fel, »*még pedig olyanokat, amelyeket a vének Andrástól, Pétertől, Fülöptől, Tamástól, Jakabtól, Jánostól, Mátyástól vagy más apostoltól tudtak meg*«. A hangelemzők azért tépik darabokra az evangéliumokat s azért tagadják a maguk részéről is az evangéliumok egységét, hogy Papiasznak igaza legyen.

A hagyomány hitelessége szempontjából akár ilyen, akár olyan célzattal rombolják is le az evangéliumok egységének, az evangélisták egységes alkotásainak a hitét, eredményül a bizonytalanság továbbra való fenntartása és még jobban való meggyökeresztetése nyilvánvaló és elkerülhetetlen. Éppen azért bármily egyháziasak is szándékai, eredményei a hangelemzési módszert egyáltalán nem ajánlják s mivel hozzá ez a módszer a tudományos szempontból sem alkalmas arra, hogy a hagyományoknál nagyobb bizonyosságot szolgáltasson, nyugodtan napirendre lehet térni felette.

A módszer felbukkanása s első kisérletei beszédes tanuságot tesznek arról, hogy a hagyományt minden áron védelmező törekvés még mindig milyen erős egyházunkban s hogy a tudományos eredmények elől való elzárkózás milyen kétségbeesetteknek mondható kisérleteket szül és akar behozni a köztudatba. Mi azonban annak a felfogásnak vagyunk hivei, hogy nem jó evangélikus hit az, amely elzárkózik az igazságtól s hogy

az igazi tudománynak nincs olyan megállapitása, amely lehetetlenné tehetné a hitet. Azért azt hisszük, hogy egyházunknak nem érdeke az, hogy a komoly tudomány irodalomtörténeti vagy forrástörténeti megállapitásai ellen tudományosan helyt nem álló eszközökkel hadakozzék s azért épugy napirendre térünk a hangelemzés teológiája és hitvédő módszere fölött, mintahogy a másik, a Ludendorffné-féle hóbortot is csak a tudomány eszközeivel véljük visszaverhetőnek. Amit ellenségeinknél kivetendőnek tartunk, annak ne örvendjünk, ha állitólag a hit érdekében történik is. A tudománytalanság és az önkény az igaz ügyet épp ugy diszkreditálja, mint a tévelygést vagy a hazugságot. **Sz. L.**

Istentiszteleti rend a budai ev. templomban

Karácsony első napján: fél 10 órakor német nyelvü istentisztelet és urvacsora;
11 órakor magyar nyelvü istentisztelet és urvacsora. Mindkettőt végzi dr. Varsányi Mátyás.

Karácsony másodnapján: d. e. 11 órakor magyar nyelvü istentisztelet és urvacsora. Végzi: dr. Gunesch Károly.

Szilveszter-estén: 5 órakor évzáró istentisztelet. Végzi dr. Varsányi Mátyás.

Ujévkor: 10 órakor német nyelvü istentisztelet. Végzi dr. Varsányi.
11 órakor magyar istentisztelet. Végzi dr. Gunesch.
Karácsony első napján, Szilveszterkor és ujévkor a magyar istentiszteleten énekel a budai Luther Szövetség vegyeskara. Karácsony másodnapján énekel az ifjusági vegyeskar. Karnagy: Schenk Géza.

December 24 én d. u. 4 órakor van a templomban az elemi iskola karácsonyfaünnepélye.

Január 6-án, Vizkereszt ünnepén: d. e. 11 órakor magyar istentisztelet. Végzi dr. Varsányi.

Keresztelteteett: Kosch Árpád Sándor és Tóth István.

Temettetett: Scherer Ág ston 64, Lamotte Ernő 50 éves korában.

Budai Luther-Szövetségünk január 5-én d. u. 6 órakor az »Öreg diófa« vendéglő (I., Pálya-u. 3. sz.) *különhelyiségében* kulturestélyt rendez, melyre lapunk olvasóit, budai egyházunk hiveit szeretettel meghivja ezuton is. Hoffmann János vendéglős, buzgó ev. hittestvérünk készséggel engedi át helyiségét szövetségünk munkájának céljaira. A megjelenés minden kötelezettség nélkül történik.

A kelenföldi evangélikus egyházat sulyos veszteség érte *kelenföldi Röck Béla* gépészmérnök, egyházi másodfelügyelő elhunytával. A megboldogult már a budai egyháznak is buzgó presbytere volt és mikor 1924-ben a kelenföldi lelkészi kör önálló egyházzá szervezkedett, a lelkésznek legbizalmasabb munkatársai közé állt és kivette a maga részét a gyülekezet tömöritése és a templom épitése munkájából. Rövid szenvedés után december 11-én hunyt el és december 13-án kisérték ki a gyülekezet templomából a farkasréti temetőben levő nyugvóhelyére. Özvegy és árva siratja a ház kidőlt oszlopát. Emléke él hálás gyülekezete hiveiben. Legyen csendes a pihenése, boldog a feltámadása!

Dr. Szeberényi Lajos Zsigmond békéscsabai ev. lelkészt, arad—békési esperest, Békésmegye ujból imponáló nagy többséggel (180 szó 44 ellen) küldte be képviselőjéül a törvényhozás felsőházába. Örvendetes, hogy ez alkalommal a szinmagyar reformátusság is bizalmával tüntetet ezen jeles egyházi vezérférfiu mellett, ki a legutolsó években különösen Luther-tanulmányaival tette magát érdemessé az evangélikus hivek hálás elismerésére. Polgártársai részéről nyert ezen nagy kitüntetése alkalmából szerkesztőségünk is őszinte örömmel köszönti a nagytiszteletü esperes urat.

A fasori evang. énekkar dec. 18-án, vasárnap este fél 7 órakr a fasori ev. templomban hangversenyt rendezett, melyen a belépésre a 30 filléres müsor megváltása jogositotta a közönséget. A müsor 8 számából négyet *Peschko Zoltán orgonamüvész* játszott végig, aki Antalffy, Dubois, Franck és Reger szerzeményeiből hat darabot adott elő kitünő technikával, teljes átérzéssel, igazi nagy kiforrott müvészettel. *Pfeiffer Ede* hegedümüvész Bach, Goldmark, Händel, Hubay és Veracini—Costi szerzőktől négy darabot játszott. Játéka érző szivének müvészi kifejezése volt és valódi áhitatot keltett a hallgatóban. Az *énekkar* Bach, Gallus, Kapi Gy. és Siegl O. szerzőktől öt szerzeményt énekelt tökéletes fegyelmezettséggel és kiváló hatással. Az énekkar két előadását, valamint a hegedümüvész játékát is *Kralik Jenő tanár* kisérte az orgonán. A gondosan összeállitott, nagy müvészettel és lelkesedéssel előadott müsor valóban lelki gyönyörüséget szerzett a hallgatóságnak és csak azt lehet sajnálni, hogy a közönség nem töltötte meg zsufolásig a templomot. Mi budaiak örömmel láttuk, hogy az énekkar szép orgonájuk érvényesülését szivesen tette lehetővé és örülnénk, ha a mi templomunkban is mielőbb olyan orgona volna, melyen müvészi játék is lehetséges.

A budai ev. vallástanári testület képviselője az egyháztanácsban erről a tisztségéről lemondott. Utódjául a testület december 13-án Gaál József vallástanárt választotta meg egyhangulag az egyháztanács tagjává.

A nagy arányokban folyó és egyes protestáns »tudósok« által is támogatott **történeti átértékelésről** *Hóman Bálint* és *Szegfü Gyula* »**Magyar története**« 6. kötetének a birálata kapcsán *D. Zoványi Jenő* ny. egyetemi tanár, a kiváló egyháztörténész a Kálvinista Szemlében néhány olyan klasszikus megállapitást tett, amelyek felett idézésük nélkül nem térhetünk napirendre. Zoványi Jenő annyi hibáját gyüjti össze Szegfü Gyula munkájának, hogy belőlük levonja azt a következtetést, »hogy Szegfünek kevés az ismerete s még kevesebb a kritikája ahhoz, hogy igazi szellemtörténetet irhasson. Kevés az érzéke is hozzá, hogy belásson a dolgok lelkébe s felismerje összetartozóságuk szálait.« Azután megállapitja, hogy a szellemtörténet nem uj dolog. A most divatosban az mindenesetre uj, hogy szempontjaihoz képest válogat az adatok között, ámde ez meg olyan helytelen és olyan igazságtalan eljárás, amiről a történeti igazság és a történetirói hitel érdekében feltétlenül le kell szoknia. Botránkozással veszi azt is, hogy a történetiró előlegesen céljául tüzhesse ki, hogy az eddigi felfogást »átértékeli« vagy hogy egyes személyek és irányok becsülését revizió alá veszi. Az ilyesmi elméletileg s gyakorlatilag is visszaélés. Lényegében a mi átértékelőink is letérnek a tudomány utjáról s a tudomány cégére alatt valójában ultramontán propagandát csinálnak s törekvéseik abban csucsosodnak ki, hogy a magyar protestántizmus multbeli dicsőségét és szenvedését letagadják vagy ha ez mégsem volna lehetséges, legalább is lekicsinyeljék. Már pedig ez a törekvés sem a tudományhoz nem méltó, sem eredményekre nem vezethet. Csak célt tévesztett könyvek lesznek belőle, amelyek magukban hordják itéletüket. —*sz.*

Theologiát végzett evangélikus ifju hölgy ajánlkozik szerény dijazás mellett magánházhoz nevelőnőnek, esetleg elemi vagy középiskolai növendékek tanulmányi vezetésére. Cim a kiadóhivatalban.

Budai Luther-Szövetségünk december 10-i összejövetelén *Szimonidesz Lajos* tartott előadást a *világ teremtéséről*. Szerinte a theologia feladata a biblia és a tudomány álláspontját e kérdésben kiegyenliteni. A teremtésre vonatkozó bibliai álláspontot megtaláljuk Mózes első könyvének első és második fejezetében. A tudomány a fejlődés álláspontján áll és szerinte az ember csak később jelent meg az élet szinpadán, tehát személyes tapasztalatai a világ kezdetéről nem lehetnek. A tudomány a nagy mindenségben tapasztalható állapotokból következtet a föld létrejöttének körülményeire. Előadó a kérdés theologiai oldalát akarja megvilágitani. A biblia az ember minden kérdésére ad választ, célt tüz törekvéseinek, lelki meghasonlásaiban kiegyenlitést, a szenvedésekben vigasztalást, erőt és reménységet ad. Felséges gondolatokat ad az ember méltóságáról, származásáról és rendeltetéséről. Ha lelkünk elégedetlen a jelenkor állapotaival és uj utra akar térni, a biblia akkor is velünk van és az ótestamentomi prófétáknál is bőven talál anyagot az üdvös reformokra, nem is szólva az ujszövetségről. A világ kezdetéről és végéről is találunk értesitést. Más népeknek is vannak a teremtésre vonatkozó mondáik és ezek nem állanak alacsonyabb szinvonalon, mint a bibliai elbeszélés. Előadó ismertette a finn, a kinai és az ókbabyloni teremtésmondát. Ez utóbbit részletesebben. A babyloni teremtésmondát 7 táblán felirva találták. A bibliai elbeszélés emlékeztet a

babyloniaira. A közöttük fennálló különbség mindjárt érthetővé lesz, ha figyelembe vesszük, hogy a babyloniai elbeszélés a sokistenhit alapján (polytheismus) van felépítve, mig a bibliai történetben az egyetlen istenben való hit (monotheismus) jut kifejezésre. A babyloniai mythosban szereplő Thyamat, ha nem fordul is elő a bibliai teremtéstörténetben, a zsidó vallásos képzeletben nagy szerepet játszik, mint Leviathan. (Lásd Jób 3, 8, 40 25. Es. 2, 7, 1.) A bibliai teremtéstörténetet maguk a zsidók is különbözőkép kezelték. Az ótestamentomi kritika első művelője *Spinoza Baruch* volt, kinek emlékét ebben az évben ujitotta fel a tudományos világ születésének háromszázados fordulója alkalmából. (Szül. 1632 nov. 24.) Spinoza megállapitotta, hogy a mózesi könyvek nem egy szerzőtől valók, hanem különböző korokból származó rétegek ismerhetők fel bennük. Az ő nyomdokain haladt tovább Jean Astruc XV. Lájos francia király udvari orvosa, ki 1753-ban kiadott művében, kiindulva a Mózes első könyvében található különböző istennevekből: él, élohim, Jahve, különböző forrásokra következtet. Astruc szerint Mózes tiz különböző forrásból maga szerkesztette könyveit. Astruc hitvédelmi (apologetikai) célzattal irta művét. A tudományos bibliakritika azonban sem Spinoza, sem Astruc nyomán nem indult. A bibliai tudomány megállapitotta, hogy a zsidó nép történetében hosszu idő mutatható ki, melyben az u. n. mózesi törvényt nem ismerték. Jósias király idejében (uralkodott 641—610-ig Kr. e.) 628-ban történt a nagy vallási reform, később Esdrás idejében volt a második reform. Mindkét alkalommal összeszerkesztették a régi zsidó hagyományokat és mindent az egyistenhit szellemében fogalmaztak meg, gondosan iparkodva elhagyni azokat az elemeket, amelyek a zsidó nép olyan korából maradtak meg, mikor még nem volt egyistenben hivő. Ekkor fogalmazták meg ujból a teremtés történetét is. Ebben a munkában láthatjuk az első *történeti átértékelést*, mely ma a magyar nemzet történetének megirásánál is nagy szerepet kapott. A zsidó szerkesztők nagyvonalu monotheisztikus teremtéstörténetet dolgoztak ki és világnézetük a nagy világtörténeti erőlködésekben és küzdelmekben minden más nép vallás-erkölcsi kulturája fölé emelkedett. Felmerül a kérdés, hogy kik voltak e forrásművek szerzői? Bizonyára a próféták körében kell őket keresnünk. Ők tudtak nagy gondolatokat kifejezni, melyek a biblián keresztül belekerültek az emberiség lelkébe. Itt az előadó részletesen szólt a próféták és prófétai iskolák jelentőségéről a zsidó nép történetében. (Natan, Esaias, Jeremiás stb.) A próféták nem jövendőmondók, hanem a nép vallási, erkölcsi és politikai vezetői, kik sokszor katasztrófális politikát folytattak. A zsidóság azonban mindent a prófétáknak köszönhet, mert az ótestamentomban még máig is fennmaradt vallása. A próféták a zsidó nép sasai, kik isteni kinyilatkoztatás formáját adták a történeti fejlődésnek. Az ótestamentom iratait többször dolgozták át, némelyik történet nem egységes előadásban került a szentkönyvbe, mivel a forrásokat nem tudták teljesen eltörölni. A teremtéstörténet is két változatban van meg. Ez mutatja, hogy a teremtéstörténet is többrétegü hagyományból áll és nem származik természetfölötti forrásból. Épp azért a keresztyén ember nyugodt lelkiismerettel közeledhetik a tudomány nagyobb valószinüséget nyujtó elképzeléseihez. Maguk a zsidók sem tartották szentkönyvüket oly feltétlen tekintélynek, mint ma a keresztyénség bizonyos rétegei. A nagy Herodes előtti időből származó *Leptagenesis* könyve szerint angyal olvassa le Mózesnek a kőtáblákról a teremtés történetét. E könyv beviszi a teremtéstörténetbe már a szellemeket, az angyalokat. Ebben a könyvben találjuk meg először a plátói világképet: először van az idea, a szellem és csak azután maga a teremtés. Ezen mű előadása szerint Isten 22 művet alkotott a teremtésben. (Az abc-nek 22 betüje van a héberben.) Ebből a műből fejlődött ki a későbbi titkos zsidó tudomány: a kabbala is. Napjainkban is vannak a bibliai számrendszernek hivei, kik számcsoportositásuk segitségével akarják a biblia hitelességét és megbizhatóságát igazolni. A keresztyén ember azonban nyugodt lélekkel emelkedik a betü fölé és mindenben keresi azt, ami őt Istenhez közelebb viszi.

MAGÁNYOS uriasszony bármely állást elvállal, vidéken is. Hosszabb irodai gyakorlattal rendelkezik, háztartás vezetését érti. — Bővebb felvilágositás és cim, e lap kiadóhivatalában.

Dr. Batizfalvy főorvos, fogorvos magán fogorvosi intézetében vállalkozik fog- és szájbetegségben szenvedő egyháztagjaink szakavatott, gondos és mérsékelt áron való kezelésére, mindennemü fog pótlására. Szükség esetén részletfizetésre. Forduljunk hozzá teljes bizalommal, Muzeum-körut 27. sz.

Budai Lutherszövetségünk december 17-i összejövetelén *Szimonidesz Lajos* tartott előadást »*A keleti népek istenábrázolásai és a zsidó próféták*« cimen. Kiemelte, hogy a zsidóság a maga vallásos hitét át tudta vinni az egész világba és az egy istenhit révén a maga történetét, mint szent történetet fogadtatta el az egész emberiséggel. Felolvasta *Ezekiel próféta könyvének első fejezetét*, amelyben az Ur dicsőségének megjelenése a Kérubokon van leirva. Ennek a képnek sok eleme van: négy állat négy orcával, két pár szárny, az állatok alatt kerekek szemekkel, melyek az állatokkal megfordulás nélkül mind a négy irányban mozoghatnak. Ezek felett trón, rajta emberhez hasonló alak, szine borostyánsárga és tüz, fölötte szivárvány. *Honnan vette a próféta ezeket az elemeket?* A régi zsidóság bika alakjában tisztelte istenét. A mózesi vallási reformnak vivmánya az volt, hogy megszabaditotta a zsidóságot ettől a bikaképtől, más istenképet adott neki, melyet a viharból formált ki. Az ősi zsidónép harcias nép volt és azért istenét is mint hadvezért, mint a »*Seregek Urá*«-t (*Jahve Zebaot*) ábrázolta, ki felhők felett jár szekéren, mely irtózatos robajjal gurul végig a mindenségen. Volt idő, midőn a zsidó harcosnak egyetlen fegyvere a kése volt, de vezéreik harci szekereken jártak, melyek késekkel voltak felszerelve. Jahve Zebaot is ilyen harci szekéren ül és ezen dübörög végig a mennyboitozaton, ugy hogy dübörgése közben szikrák képződnek. Erről az istenszekeréről a 68. zsoltárban is van szó. Mikor Juda népe 597-ben került először Babyloniába, ott nagyobb kulturát talált. Látta a pompás, szines istenképeket, fényes templomi felszereléseket és processziókat, melyekben istenek jártak, a papok és emberek kisérték az isteneket. Az istenszekereknek különös szerkezete volt. Diszesek voltak, sas- és sárkányképek diszitették, festették és aranyozták. Ezeket a szekereket kisebbitett formában agyagból is készitették és vásárfia gyanánt vitték haza. Az ujabb ásatások révén nagyon sok került belőlük felszinre. A babyloni vallásban a *nap* nagy szerepet játszott. A *napkorong* is látható ezeken a szekereken.

Ezekiel látomása a babyloni kulturvilágból veszi az elemeket. A négy szárnyas állatnak: ember, oroszlán, bika és sas képe a keresztyénségbe is átjutott, mert ezek szolgálnak ősidők óta a négy evangélista müvészi ábrázolásánál jelképül. A babyloni templomokban, palotákon ajtóőrzőkül ilyen szárnyas géniuszokat alkalmaztak. (Lásd a magyar »*kapubálvány*« kifejezést.) A kapu mellől oszlopra kerültek és négy fejet kaptak a négy égtáj szerint. Ilyen mythikus alakok voltak az egyiptomi szfinxek is. Ezekiel látomásának szárnyas állatai már Egyiptomban és a hethitáknál is megtalálhatók. Az Istárkapun 575 darab szárnyas bikakép volt. A jeruzsálemi templomban levő nagy ércmedence 12 bikán nyugodott. Ezekiel II. Nabukadnezar király uralkodása idején volt fogságban és udvarában láthatta ezeket az istenábrázolásokat. Vannak oroszlánt és sast együtt ábrázoló régiségek is. Kétfejü sas is akadt már az ókorban is. *A sas az ókori világban a napisten szimboluma volt.* A négyes szám az egész világra utal.

Ezekiel nyilván babyloni elemekből rakta össze az ő istenképét, de nagyszerübben ábrázolta, mint a babyloniak. — A theol. kutatásnak sok feladata van, mely alacsonyabb körökbe is viszi az embert és részismereteket szolgáltat csak. De az igazi bibliaolvasó e dolgokkal is hitének minden veszélyeztetése nélkül foglalkozhatik, mert ezekkel foglalkozva mindig magasabb régiókba kerül, melyek a tiszta eszményt mutatják neki. Mi jövendő eszmékért és célokért dolgozunk.

A figyelmes hallgatóság hálás köszönettel jutalmazta meg az előadót.

Hegyen Épitett Városra fizettek: Auguszt Józsefné 3, Balázs Aurél 2, dr. Biró Pálné 3, Csabdi lelkészi hivatal 6, dr. Csengődy Lajos 3, Gamauf Károly 6, dr. Genersich Vilmos 3, Görk Gyula 1.50, Grill Lola 17.13, özv. Hankó Jánosné 7, Heintz Margit 6, dr. Kardeván Károlyné 3, Kesztler Árpád 2, Klarner Sarolta 6, Konok Péter 3, Kurz Ferenc 3, Kutas Kálmán 3.20, Marossy Pálné 1.50, Molnár Juliska 3, Oravetz Károly 3, Ősagárdi lelkészi hivatal 6, Pap Mihály 3, Pass László 6, Puskás István 6, Schaefer Vilmos 3,

dr. Scholtz Oszkár 3, özv. Stefezius Istvánné 1.50, Stumpf Gizella 6, Szarvassy Györgyné 2, Trebuss Pál 2, Vitovszky István 3, dr. Vladár Gábor 3, dr. Wittchen Lajos 2 pengőt.

Tagsági dijat fizetett: Bánki Donátné, dr. Marczell János, Petrik Margit, Petrik Olga 2—2 pengőt.

Dr. Ravasz László: Az eleveelrendelés. A Kálvinkönyvtár első száma. Két ív. Ára 60 fillér, mely beküldhető bélyegekben is. Kiadóhivatala: Sylvester nyomda r. t. Budapest, VI., Hermina-ut 37. Ravasz László ref. püspök régi kivánságnak tett eleget, mikor rádióprédikációi során négy prédikációban foglalta össze az eleve elrendelésről (praedestinatio) szóló református tanitásnak legfontosabb pontjait. Nem mi fogjuk felfedezni Ravasz püspök vallási ismeretének mélységét, ékesszólásának nagyságát, költői képzeletének gazdagságát, gondolkodó képességének erejét és magyar nyelvezetének gyönyörü szépségeit, melyek e négy prédikációban is tündökölnek. De mi is megállapitjuk, hogy az eleveelrendelésről szóló tanitásnak kalvini fogalmazását még Ravasz püspök nagy szelleme sem teszi elfogadhatóvá, bár ő csak néhány mondatban siklik el e tannak zordon része felett, mely abban áll, hogy Isten egyeseket öröktől fogva a kárhozatra rendelt. Ha e tannak nem volna ez a sötét pontja, Ravasz püspök szép okfejtésében és gyönyörü előadásában mink is elfogadnók az eleveelrendelés tanát. Igy azonban nem fogadhatjuk el.

A mi evangélikus egyházunk Pál apostollal tartja, hogy amelyek régen megirattak, a mi tanulságunkra irattak meg: hogy békességes türés által és az irásoknak vigasztalása által reménységünk legyen. (Rom. 15. 4.) Egyházunk erősen hangsulyozza, hogy az *Isten azt akarja, hogy minden ember idvezüljön és az igazság ismeretére eljusson.* (I. Timotheus 2. 4.) Egyházunk tanitása erősen kiemeli, hogy Jézus engesztelő áldozat a mi vétkeinkért, de nemcsak a mienkért, hanem az egész világért is. (János I. lev. 2. 2.) Tanitjuk, hogy már az ószövetség prófétája is hirdeti: »Hát kivánva kivánom én a gonosznak halálát? ezt mondja az Ur Isten; nem inkább azt, hogy megtérjen utjáról és éljen? — Mert nem gyönyörködöm a meghaló halálában, ezt mondja az Ur Isten. Térjetek meg azért és éljetek! (Ezekiel 18. 23, 32.) De abban látjuk az evangeliom lényegét: »Mert ugy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hiszen ő benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.« (János ev. 3-16.) És végül Pál apostollal hisszük, hogy *az Isten mindeneket engedetlenség alá rekesztett, hogy mindeneken könyörüljön.* (Rom. 11. 32.)

Ravasz László püspök e négy prédikáclójának megszerzését és olvasását mégis melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe, mert e kivételes szellem munkája mindenképen épitő hatásu minden komoly olvasóra és főleg azért is, mert azok, akik nincsenek tisztában a lutheri és a kalvini reformáció között való különbséggel, e műből megtanulhatják azt. Maga Ravasz mondja: » *Ha azt kérdeznék tőlem, hogy mi az, ami a református hitet jellemzi, mint az egész belső stilusa, azt mondanám, hogy az Isten szuverénitásának (felségének) gondolata.*« Ha pedig mink teszünk vallást a mi hitünk legjellemzőbb tanitásáról, akkor azt mondjuk, *hogy a legnagyobb és a legboldogitóbb a mi keresztyén hitünkben az, hogy Isten a Jézus Krisztusban édes atyánk, aki egyszülött fiát értünk adta és benne minden javaival ajándékozott meg minket.*

Az eleve elrendelésről szóló evangélikus tanitást lásd az »Egyességi irat (Formula Concordiae)« XI. fejezetében.

Az Országos Lutherszövetség uj választmánya 13-án tartotta első ülését a Deák-téri templom sekrestyéjében. Az ülés eseménye Bencs Zoltán min. tanácsosnak, az uj vezető alelnöknek a bemutatkozása és a szövetség uj munkaterve volt, amit dr. Fritz László szövetségi igazgató dolgozott ki és mutatott be. Bencs Zoltán minden erejével az egyházi munka társadalmi téren való megbecsülésére, a hitélet mélyitésére, a külső és belső béke ápolására törekszik. Vallja annak a szükségét, hogy a félmillió magyar evangélikust egy táborba, olyan szervezetbe kell tömöriteni, amely őket egyházunk történeti tradicióinak és erkölcsi értékének megfelelően képviselje. Tudja azt, hogy ma, amikor «a földrészekben való gondolkozás« egyre nagyobb mérveket ölt, a partikuláris törekvéseknek nem kedvez a korszellem, azonban a világ gondolkozásának evangéliumi szellemmel való telitése olyan eszmény, amelylyel érdemes egy ideig kisebbségben is lenni, mert ennek az eszménynek a diadala előbb-utóbb bizonyos. Nagy gondot kiván forditani a jövőben a szövetség szervezésére is Ez eddig nagy megtorpanásokkal ment és egész primitiv módszerekkel történt. A hiányokat pótolni kell, jobb módszerrel kell dolgozni és több eredményt is kell elérni. — Fritz igazgató helyzetképet adott a szövetség ügyeinek az állásáról s a következő feladatok megoldására tett javaslatokat: 1. meg kell csinálni a szövetség seregszemlélét statisztikai adatok begyüjtésével; 2. ki kell épiteni a szövetség szervezetét a tiszai és a dunáninneni kerületekben is s a kerületi szövetségeknek 3. gondoskodni kell a kerületi és a helyi szövetségek számára megfelelő munkaprogramról, 4. a szervező és a vezető munka végzésére és irányitására bizottságok állitandók össze, 5. meg kell rendezni az evangélikus napokat, 6. érintkezést kell teremteni a nem magyar anyanyelvü evangélikusokkal is, 8. meg kell teremteni a szövetség müködésére az anyagi feltételeket, 9. törekedni kell arra, hogy ev. napilapot alakithassunk s végül 10. megfelelően módositani kell az alapszabályokat.

A programpontok felett kifejlődött vitában főként D. Raffay Sándor szólalt fel, aki állandóan a kerületi szövetségek autonómiája szempontjából kifogásolta az uj célkitüzéseket, a választmány azonban az előadó igazgató javaslatait sorra elfogadta. A bizottságok összeállitásánál figyelembe vették aggályait. Ugy akarják tehát összeállitani a bizottságokat, hogy azok a kerületi szövetségek megbizottaiból álljanak. Ilyen összeállitás mellett azonban a bizottságok munkaképtelenek lesznek. Tagjaik csak óriási költségekkel és sok akadály legyőzésével jöhetnek össze s összejöveteleiken sem végezhetnek komoly, érdemleges munkát. A szövetség lapjának a helyzetéről és az átvételéről Szántó Róbert lelkész, a szövetség másik igazgatója tett jelentést. A szövetségnek lapra szüksége van; ez a lap másutt, mint a szövetség központjában nem jelenhetik meg. Az «Evangélikusok Lapja« szerkesztője amugy is szivesen átadja a lapot, különösen, ha ráfizetéseitől szabadulhat. A lap átvétele a legtávolabbról sem jelent bizalmatlanságot Németh Károly esperes, a lap szerkesztője személye ellen. A lap terheit a szövetség természetesen nem vállalja. Éppen azért felmerült az a gondolat, nem volna-e jobb, ha a szövetség az «Evangélikusok Lapjá«-t sorsára bizná? Tehetné ezt azért, mert a lappal eddig sem törődött s mert a lap a szövetségi érdekek képviseletén tul olyan munkakört vállalt magára, amelyért meg kell maradnia. Általános érdekü, közigazgatási, lelkészi, tanári, tanitói érdekkörbe vágó kérdésekkel foglalkozó lap nélkül egyházunk ugysem lehet. Ha a szerkesztő teljesen szabad kezet nyer, hátha fellenditi és felvirágoztatja még a lapot. A lap ezrekre menő hátralékait is csak ő tudja behajtani. A szövetség viszont alapitson uj lapot, amely teljesen teher nélkül indul utnak. Ebben az ügyben a választmány még nem határozott, hanem január 1-e előtt ujabb ülést tart.

Az ülésen szóbakerült budai szövetségünk feloszlatásának az ügye is. Fritz igazgató olyan javaslatot terjesztett elő, hogy szövetségünk fellebbezése utasittassék vissza, mert a szövetség alapszabályaiban a fellebbezési jog megemlitve sincs s mert a kerületi szövetségek hangsulyozott autonómiájával szemben kérdéses, hogy az egyetemes szövetség választmányának a felügyeleti joga kiterjed-e egyes kerületi határozatok fellebbezés alapján való tárgyalására stb., ezenkivül pedig azt is kérdésesnek vette, hogy a budai szövetség valóban fellebbezett-e a kerületi szövetség utján. A javaslathoz e sorok irója szólt hozzá. Mint felette jellemző tényt szögezte le, hogy a budai szövetség fellebbezése kérdéses lehet, mikor a kerületi elnökség egy tagja jelen van, s mikor az sajátkezüleg aláirt egy elutasitó végzést, most azonban, mikor a fellebbezés megtörténtét valaki kétségbevonja, akkor hallgat és nem siet eloszlatni ezt a mesterségesen készitett homályt. Szembeszállt az igazgatónak azzal a lehetetlen feltevésével, hogy sérelmes határozatok vagy intézkedések ellen a szövetség kebelében semmi orvoslás ne lehetne kereshető s hogy minden szabálytalanság vagy brutalitás ellen az egyesületi jog külső tényezőihez kelljen fordulni. Lehetetlennek mondotta azt is, hogy egyházunkban formális határozattal akarjanak elütni egy olyan hatalmi tulkapást, mint a budai szövetség szándékolt feloszlatása, mert a kerületi szövetségeknek az alájuk tartozó szervezetekkel szemben feloszlatásig terjedő fegyelmezési joguk egyáltalán nincs s mert ilyen nemlétében ezt a jogot csak a polgári ellenőrző hatóság gyakorolhatja. A szövetségnek ezzel az üggyel komolyan és becsületesen kell foglalkoznia. Figyelmeztette arra is a

választmányt, hogy az ügy erőszakos elintézéséből sem a püspöknek, sem másnak haszna nem lesz, mert a budai szövetségben tömörült tagok a szövetségben vagy a szövetségen kivül bármikor meg tudják jogaikat védelmezni. Örök szégyene lenne a szövetségnek, hogyha tagjai egyházi munkájuk végzésének a lehetőségét másutt jobban biztosithatnák, jogaikat inkább megvédelmezhetnék és több igazsághoz jutnának, mint a szövetségen belül. — Felszólalása a választmányra látható hatást gyakorolt, aminek Bencs Zoltán elnök is kifejezést adott azzal a kijelentésével, hogy az érdekelt püspök távolléte miatt, meg azért is, hogy közben a püspökkel értekezhessék és az ügy békés elintézését megkisérelhesse, a határozathozatalt elhalasztotta. Viszont ugyanebben a kérdésben kinos feltünést keltett dr. H. Gaudy László pesti vallástanári igazgató viselkedése, aki, mikor az elnök a kerületi elnökségtől a budai szövetség tagjainak a számát tudakolta, sietett azzal a pontos vagy szellemes információval az elnök szolgálatára, hogy szövetségünknek tizennét tagja van. Szövetségünk évente pontos beszámolókat adott lapjában s ezenkivül minden lapszámban egymást érték a szövetségi tagsági díjak nyugtázásai, amelykeből mindenki meggyőződhetik arról, hogy szövetségünknek valamivel mégis csak több tagja van, mint tizenhét!... Egyébként, ha csak öt vagy csak egy tagja volna is, azzal szemben sem szabad senkinek igazságtalanságot vagy jogtalanságot elkövetnie. Ezt a hitoktatási igazgató ur is igy tudja, igy tanitja és igy kéri számon mindazoktól, akik felett felügyeletet gyakorol és akiket igazgat. Ezen felül tudja azt is, hogy komoly embernek komoly helyen komoly ügyben mindig igazat és csak az igazat kell mondania, még ha — a budai Lutherszövetségről van is szó. Szövetségünk megszokta ugyan az efféle «megállapitásokat« és «igazmondásokat« és meg is ussza őket. Azok azonban, akik akár viccből, akár komolyan megkockáztatják az ilyesmit, önmaguknak nagyot vétenek vele. Azért lehetőleg ne igy döfködjenek rajtunk. Olvassák fejünkre büneinket, hadd roskadjunk össze sulyuk alatt. Ne tudatos tévedésekkel vagy megtévesztésekkel operáljanak, főként pedig ne ugy, hogy nekünk szánt köveik az ő fejükre hulljanak vissza. Azért pedig, hogy kevesen vagyunk, nem érhet bennünket gáncs. Ha többen volnánk, még nehezebb volna megölni bennünket! Ahhoz igyis elegen vagyunk, hogy minden csürésen-csavaráson alapuló erőszakoskodással megbirkózzunk s hogy békés munkára való jogunkat minden ellenfelünkkel vagy ellenségünkkel szemben megvédelmezzük.

Szimonidesz Lajos.

Dr. Kovács Alajos, a közp. stat. hiv. elnöke nov. 14-én előadást tartott a tud. akadémiában az 1930. évi népszámlálás eredményeiről. Tiz év alatt az ország lakossága ezer fő hiján 700 ezerrel szaporodott. Ma ezer férfira 1045 nő esik. Az egész lakosság 8,686.000. Ebből róm. kath. 5,634.000, gör. kath. 201.000, ref. 1.813.000, *ev. 534.000*, gör. kel. 40.000, izr. 445.000. A többi felekezet száma jelentéktelen. A 10 év alatt a gör. kath. szaporodása 13%, a róm. kath. 10%, ref. 8.5%, ev. 7%. A görögkeletiek száma 22%-kal fogyott. A zsidó lakosság is 29.000-rel fogyott kivándorlás miatt és országos arányszáma 5.9%-ról 5.1%-ra esett. 1930-ban a lakosság 79.3%-a tudott irni, olvasni.

Newyork állam törvényt hozott, mely 100—500 dollárig terjedő pénzbirsággal sujtja azt, aki a nyilvános iskolákban alkalmazott tanitók vallási hovatartozását firtatja.

Lapunk legközelebbi száma január 12-én jelenik meg.

Üzletáthelyezés miatt

perzsa-, pézsma-, csikóbundák

önköltségi árban

SOMOGYI szücsmesternél

VIII., Rákóczi-ut 23, I. e. (Uránián ál) Tel: 36-3-14

A derék ember*

Kiváló férfiu volt. Az ország leghiresebb papja, elsőrendü szónok, tagja valamennyi egyházi bizottságnak és tartományi zsinatnak, pártvezér és ünnepelt szónok a parlamentben. Volt több kitüntetése és diszdoktora volt az egyetemnek is. A legnagyobb egyházi méltóságok várományosának tekintették.

Mindezek dacára nem mozdult falusi gyülekezetéből, hanem megmaradt a parasztjai között.

Mikor egyszer elmentünk, hogy meglátogassuk, valami régifajta postakocsin kellett hozzá utazni. Egy gyülekezetéből való parasztasszony is velünk ült a kocsiban. Tudni akartuk, hogy ismerik a hires papot hivei, róla kezdtünk hát az asszonnyal beszélni. Az asszony annyit mondott róla: »Derék ember«. Nem tudott egyik ciméről és méltóságáról sem, csak annyit tudott róla, hogy derék ember. A faluban tejszövetkezetet is létesitett. Ha otthon volt, sorra látogatta a szegényeket és a betegeket s gyülekezete valamennyi tagjával azok ügyes-bajos dolgairól beszélgetett. Hivei tudták, hogy értük sok lehetőséget elszalasztott. Tudták, hogy összetartoznak és szerették, mert ő is szerette őket. Derék ember volt...

A szellemi tartalom és sok kitüntetés imponálhat a müvelt embereknek. Ezek annak örülnek, ha ilyen a papjuk. Azok az emberek azonban, akikből az igazi gyülekezetek állnak, nem sokat törődnek az ilyesmivel. Ezek csak azzal törődnek, hogy övék-e a papjuk szive, szereti-e a szegényeket, a betegeket, az egyszerü embereket és a közönséges asszonyokat?

Gyülekezetet nem ésszel, hanem szivvel lehet hóditani.

* Mutatvány Fr. Niebergoll (meghalt f. é. szeptember 20-án.) Pfarrerspiegel cimü munkájából, melyről már többször megemlékeztünk. Lásd HÉV. 1931. április 16 és junius 11-i és 1932 október 13-számait is.

TÖREDÉKARANYÁT

nálunk adja el

Telefon: Aut. 86-4-62

Mi pontosan mérünk és Ön előtt számolunk. — Arany- és ezüstpénzekért is magas árat fizetünk.

Szigeti Nándor és Fia

Bpest, IV. Muzeum-körut 31

Első Magyar

Általános Biztosító Társaság

Alakult 1857-ben. — Budapest, IV., Vigadó-tér 1.

A legrégibb és legnagyobb magyar biztosító intézet

Az evangélikus egyháznak harminc év óta szerződéses biztosító társasága

Fiókjai vannak az ország egész területén.

Elfogad biztositásokat a következőkre:

Emberélet és baleset, tűz, jég, üveg, autó, géptörés, betörés, pénztári kiküldött kirablása, szállitmány, utipoggyász, értékküldemény, állat és szavatosság.

WODIANER F. ÉS FIAI GRAFIKAI INTÉZET ÉS KIADÓVÁLLALAT R.-T. KÖNYV- ÉS HIRLAPNYOMDÁJA
Telefon: 88-8-10 BUDAPEST, IV., DALMADY-UTCA 3-5-7. SZ. Felelős: Kiss Ferenc